

2-ги арын, 1986 ч. февраль 9

ХАРЫСАЛГАЛЫГ КИЖИ

Ташты-ла үш чыл мурун-да чүе йиш, чаа чыл эгесинде «Шыны» солунга Иван Сафоновтун «Харысалага чок, чал-гаа чоруктарга удуу оң килеиниң сестери хой-хей номчулдарың сепкилениң таарышкан. Ону көктөштөн тып алгаш, база катан топтап номчуп көрдүс. А бир эвес оң ол чүдүлдөн үзүлдү-лерин бо материалга бир аны кирилделер кылдыр алаа чүе деп бодал тымалган чүе. Суратлыг малчының овурун-хевирин чуруп шеңберинге база немелде шыйыг-лар болбас бе?

«Төрөн совхозумга хой чылдарга хой малдан бараан бооп, хатереким, эш-өөрүм, чайгыс чер чурттуларым мурунга төлөптүг болурун кара чынтан кызып келдим. Чүте дээрге човум, Төрөн чуртум мурунга хүлөөгөм, ары-үтүрүм бар. Шыны херек, ийи холум калыг хаарык ийиш. Аңаа чоругар-лаа чорутур мен. Чайгыс-даа хуа амыс чок, аңаа оурун шыдаа-сыр мен. Чүрүм досту-дүрбөс...»

— Утумдан Саян артында Каратуй район чуртту мен—деп, Иван Петрович, оң кыштаага барганымда, чугаалап орду. Аңаа бичкимде-ле хой калдыр өрөөндөм. Бо совхозка келгеш чөбү чеди чыл чедер дей бердим. Уругдарыг өскөн, шагдала кырган-ача мен. Валентина — Успенкада башым, Надежда — Кызылда бичкимдекада ажаллап тур, чогуу болу, уг-базы шышкан, база дээди эртемниг башкы киж. А Васяа бо — дээш, кодагга көп туру-вуста, сараттан шапкака ситен чүдүрүп турган шеве-риг шыйрайыг, мөгө-шыйрак өржө айтыт. — Калы хой малдап тур бис. Пенсияла-рымга чедир аткан каш чыл иштинеде чүе элөө өрөөн бөр оң. Оон башка канча-рыл жокчу... Че, харым, чүе дээр, чүе-ле хевирлиг киж. Би бо, кол-ла чүе ажалга кымыл-дыр... Уруугар неэн, Анна Илларионовна, пенсия-лай берген, суурда, Балгасын-да, бажыныла-ла ажал-ат-кыш башкарып орам мындыг.

— Чөбү амыс чыл мурун-да «Револьюцияныг чал-бымыс» совхоз Хаксиялаан бар кодам мерияс хой салып алган, ону калдыр кыштааг амыс малчы Сафонов чүе-тен чүс беш хураган алган деп бир солундан номчаан мен.

— Ол шыны. Эң баштай ма-лаа мээң дугайымга бижжон ол-даа боор харым. Оон бөр-ле бо мен — хуи бүрүмү чымчымында. Ажал амыс-ла болгай, берге-даа, калдыг-даа болза кылдыр херек. Малчы, хойку кижик ажалымга бер-динген болза, канчал аңаа орамга? Билдик арга чок. Кыжым, эрте чалым-дыр — ол үе харын билдингир: кыш-тагашкын, хой оолдашкын, Чайны, кузун? Булууг харымсалгалыг, чугула үе-дир деп санаар мен. Чүе дээрге хойну эки семиртир херек, болдунар-ла ша-биле хой чөм белеткен алгай. Даш-тын үең тонна ситенин тер-гелг айттыг чоруп тургаш, кезип алдымсы. Бо муруну чүте чыдар тараа шөлдер-ден саванын база мычаар өөртүгүс. Шандан тараа ар-тычмыларын харын манча-лап дүжүдүгүс.

Ийет, Иван Петровичиниң чайгы, күсүк чымчы хой. Чамдык малчынар кандыг кийик? Билдингир басыаа шышкан, «аа чайны өттүр ылар». Бригадым-биле-лаа ситен белеткес, ал-бо-ду-лаа шимчелес. Ажыг-кыш өөргө, амыз девилеп, ажалыг харымсалгалыг чамын чедер.

«Малчы кижиниң ажалы-мың чымшыг берген бил-бес киж кайда боор. Манча бот-харымсалга, сагыла-чу-рум эржекч чугула. Чүте чамдык малчынар ону утуп-аар-дыр. Аалыга баарга, бо-ду чок боор, барган чери билдинмес, а хүлөөгөн хоян бичи урутарга азы оон тур-жук эске уаус-даа кадарып чорутур.

Иван Петрович мындг эвес. Динкарга, бисте кодуулаа кышкы кадат дугайымга хой чугаа болуп турар. Чижээ, баштай кодагдан ырак чер-лерге, малчыга, белгичтер-нин мурай көртүктөр ийле-ринге кадар. Оон чоруту турлагже чокшуктуу, хой тарту эгелээ улаа, кышга чогуула оларларга, малчыга каттан кыжым, хүнөөрөк, баштай карайдылар чер-лерге көзү элөө шышкан. Бо бүгү барык хойку бүртүз биялар. А чайны, күзү?

— Чайны анде хой ле-вөлөп туруп алгыр болгай. Оу кыял-ла кылдыг болуп ужу-руг деп санап турар. Бил-чал-ла өг чамыга хүнөөр. Хой-даа мычпал чайчымыг каар. Мен болаа черге элөөн девелелди дымшандыгым.

албадап одарже үндүрүп тур-вар мен. Хойну үртүгү шим-чедир херек. Чотум семир-тигге үеңиңе тергемге неде-лага-даа четчир аш-чөмөң, эт-херекселими салаш, чо-рууптар мен. Эртең, кезжө мыал-ла суггарып чорутур. Отырарга чедир далашпас, бир черге үр-ле туларым бо-даар—дээш, бир-ле чүе са-хыт каан боор, хойку көгүлү аажок каттыра берди. Оон, баштай көөргө, ширинизи-мэр шырайыг чазыгым, кар-рактары чырып, терен кыр-биктери өрү чымып келген мышкан болду, бүтү болу, би-чин оолдарым, шимчегир апарды. — Хөктүг-ле болгай. Шаанда-шаанда, эң баштай хой калдыр эгелөөнмде чү-ведир ийиң ол, кычан бичиң оолак мен. Хомч чоруп-ла орам мен соодам халып-ла орам мен. Арай деп-ле хүлө-дүм. Кезжө пат турупкан, мал-даа аш, бот-даа аш ча-нып келген болбазык бис бе. Бичан улуг хойку меня ала-жыла сургаан чүе — ут-тудурбас.

Чугааымың бо кезөөн мурунчак хойку мындыг сестер-биле түңгөдү: «Чайгы, күсүк семиртиге эңне чугу-ла чүтүр-дүр. Ол дээрге чү-те эки хураганар эвес, ол-хы хураганар-дыр. Чүте дээрге ийстер чылап-ла хой болуп. Уштар база. Бир чы-мын 30 уштар алган мен. Шыны харым, эки тарып бо-залыг, эдержилге база ролау-дуг болганы чугаажок, кычалаа-даа мал кошкан болза, эки төл дөмөй-ле ал-дымсы».

Көрүп чорутура, чайны аалдырныг хой халыкын-ла аныг болулар. Бирокта, та-лыгтарда, оштан чораян ко-дагдан арызында улау ча-зыг чок танаан орам: «Дөң ол, бараны кара-сарыг хой кымынны-дыр, чалгаа, уй-гужу чүе болбазык».

Ол бодалды даап билген-даа шышкан, Иван Петрович мынча дей-ди:

— Чайгы чаз хойга эки. Бичалаа-даа сооксуулар, «аи чаз» теңиңе чалыгтай хой болза эки. Чүте ка-лаалп черле болбас. Мыш-пан өдөкө турган хой дөң-кызын дөңдөн чидирер. Оон соода ол эйдип алырныг хой үе кететтин болуп ийиң. Ол улуг каража-дыр.

«Менден чамдык улус «Иван Петрович, чедикши-нерип чамдык дүдөл?» деп айтыра бөр-дир. Бинда ча-жыт чүе боор. Хамым ужу-р — бот-харымсалгада, сагы-ла-чурумда!».

Шыны харым, ол маргыш чок. Билдик-даа болза, ажал-дыг мык билит, шийгээди ал-ганында, дүжүдүдүг хой чүтү база хамааржыр болгай. Чижээ, саялың бо чугаалап турар чүдүлдериниң эске чамдык малчынар билбес-даа бооп манат чок. Билдик хевирлиг чугаа эрелдинс.

— Харымсалга чок киж калдыг-лаа дүжүдүгүм ка-нын тоор, эрн чүтү шүүт чок-ла болгай, а бир эвес ону ажаллаар деп болаа-ды, дөмөй-ле эңиңиңе чедирбес. Бары-бары, харым-лаа дү-жүлүг, ону сүмелзес киж бурдуулуп боор — дээш, ол бо-ламын элөөн тайылбырдым.

Сафонов чаш хураганын соокка чоруту өрөөндөм. Дамдыктыр турар киж-дир. Оон кыштаанда хой кажааны ийи улуг өрөөндөм. Оларым «Г» деп үжүк хевирлиг ту-кан, чат, чывар оң «сирти-че» кагар, иштик талазы южым. Кажаа бажында ол шөлчүгүшти малчыны эки ажаллап билди. Дыка делгем кажаада тозан хире клетка тургузуп каан (бис көр мур-нуауста, эртен, адашкылар оларым өтөп турган болду-дур, даштын клетка кылдыр шиттер улуг саа), оларын бирөөнине — ийстериг (I)

хой: «Бо дүңкөй олча-вис-тыр, эң баштайла-ры ол, ам го кааа эте-дээр эвес» — деп, хойжу тайылбырдым. Кажаа ишти — алаа, үстү шуут кургаг, өй-тап чылыг. Кажааның кы-чаларында хуи мында дээр хевирлиг обак бекин чок («Эңне багай чүе — өттүр катар салгын болду ийиң»). Эртең хой үе бөрөгө, кажааның «дүндүктери» ажаллап, ка-лорифер-биле үрдүрүп чы-лыттымын агаарлардыр. Суун электри-биле чымылар цис-терия тускай өрөөлдө.

Сакман аргамзы-биле хура-ганын канчаар ажаарын, оларын бөлүктөп шийчидерин, эге үеде чымыг черге, кажаа-га оларын канчаар суггара-рын, чөмгөрүн хойжулар билди. А соокка чоруту да-дыктырары кажа, канчаар кылдыр? Чотум айтыр-гым боду нарык хевирлиг. Сафо-нова болза 17—20 хонга хураганарын (олар чажым-дан-ла олаас кажага тара-ры көрдүс) деми айтканы-мыс шөлчүгүшкө үндүрер, олар аңаа чөм чир, суг ижер кылдыр чаңгыгын эге-дөр. Аңаа мыч минута, шак турар деп (ол дугайын кода-мын чугаалап орау) айтпа-дым. Ол кыштын, тодаргай хүнүн байдандың, кыш-тагың турар черинден, ка-жаанын канчаар кылганында... дээш-ле хой чүдүлдерден ха-мааржыр шышкан. А кол-ла чүе — ол бүгүңү херек кы-рында көрү, тулап-кылары — инитини-биле чугаалагга, дүжүлүг болу-дур. А ол бүгү эртемге үндөлөгөңгөң болуру чугула, эки болуп кылдымган сүмелер херек, оларын эртемденер кылмып болуу дег, а чотум херек кы-мында дүжүлүг бо бар-дыр. Чамдык кижилер мында-ла ужуруг чүе дээш, херек ажалдыг кезик-чамдык кыл-мып турар, эске талаларын тоолаас, утуп аар, а түңгөй чөгөңгү болуп чаалаас. Оң чиктериниң хоочун хойжу-дун база дыңдалдым. Бир киж (адым адалсадым) ху-раганарын соокка алып ал-гаш, «Сафонов дадыктыр дөң чүе» деп орам дээр.

Билдик хевирлиг чүдүлдерге хамааржыр Иван Петрович-чиң биске чугаалаан бола-мын манча кийрери черле өйүндө боор:

«Бир эвес харымсалга чок, кыпса болза, бир эвес киж боду чүеңи халдыр сайгарып, өөрөңн билбес чү-е болза, калдыг-даа эки ар-га, тергени дөң дүжүлүг түнел берес. Ол чөкөк кылдыр Теректин альп-тер-ин ажалдарын сайгарып: дүжүлүгүм, бир кезин ужу-р эдиртп ажаллап тур-ган кижилер улусчу акале-миктин чедикшиңнеринге дадалаа үндүрүп турду чөп.

— А мээң билдик соок ар-га-биле — дадыктырла-гы-биле чедип алган чүең — чаш төлдүн кымы-бүрү аарыг-лардан хоравас болганы ийиң — деп, малчын дөң чуга-аны түңгөй аарак чугаалады.

— Хойкуң ара салырында чидирг хей боор-дур, чылда-гааны чүдөл?

— Бо кажаларың эжи-терин көрүңер даан, кайы-хире делгем-дир, инек малга-ла аңаа. Чачыкылаа хой нажалдан үкерде далажыр, иткележир, баскылажыр чы-гымы болгай — ол дээрге боос хойга кончуг аймылдыг, ара салырымың бир кол чылда-гааны ол-дур, мычанга хаа-галарын улаттыр кылган. Кажаа ишти, мынчыга алаа ол болза, база хоржок. Боос малга сикос бербей турар мен, база таарышпас чоржук. Хөдүң эртинг хой драблэка чиген хой база ара салып болур.

Черле мычаш малды тус-кай чурумга, хуи чурумунга, нормата өрөдип алыры эң

чугула, ол чоруту черле ча-чыга бөр. Чижээ, эртең хой-ну үртүгү 7 шакта үндүрер мен, алаа чедир кажаа иш-тинге бүтү ажаллап кылды-гай турар ужуруг, уйгу ка-наан херек чок. Чөмгөрү, суггарыг база-ла ол-ла шы-ктарда. Кыжым болза — эр-тен хөдөктөң сааң (мен ону «мажориа» дээр киж киж), дүштө концентрат, азы «мажориа», борбанды, до-бляка холуулаан бөр мен. Ко-дакка турар бо хой оңгата-ларга баш буртунгар бел-леткир уруу аар. Чаш малды эмирер, чөмгөрү, суггара-ры база-ла тускай уелгит. Эңне берге чүе оларын чөмө кирип алыры, оң соодаа черле ажаллас. Бүтү-ле чүе чуржунуг боорга, хой, хура-га бекин мыттышпас боор чүе: кидин түлү оолдаш-кын теңиңе кодагга көзү, дүе дыңдалалар даан — чиклөөн шимзөөн турбас. А чүте улуг хой саны бекин мында 595 баш эвесе.

— Хоюңар чаа оолдап эгелеп турар-дыр, кажаа адатталдыр?

— Февраль 15-ке чедир-ле шуудай көр, кодуу доостур, ам харын кедерге берге үе-лөгөн-ле болгай — дээш, Иван Петрович шынап-ла да-ялы берди. Кезжөңи ийри-тиг дүжүк орам чүе. Олау үндүрүп. Бөрүлөр база бо-ла көстүп көр апарган. Бо эртен, чырыккала, бир кой-кай майлап чор ийиң кой, болаар дээримге ыраа кой-чут...

— Сафоновта кончуг-ла үнелгит, байлак дүжүлүг бар. Хой ажалымдыг булууг мас-тер-дир — деп, партияның Таңды райкомунун бирги се-куретары В. Д. Куркутов чу-гаалап орам чүе.—Тускай ко-даа бичиң болза ажыр-бас. Дүжүлүгүмдүн дугайын ам күзөлдө-биле чугаалап турар апарган...

— Чажырып канчаар, ба-дын чугаалаарга бачыр ал-дыр дээр болгай, чамдык ча-жыгырар улуска чугаала-гай баар турдум. Ам да-лаа таарышкан калге. А оларын «муну» турар киж-лер-биле, оларын ажал-хе-роз-биле таныжаам.

Ол хуи агаар байдалы мы-дыг-ла эки эвес болганы-биле экипайтарын чамдык ужу-луп үнеринге чөпшө-рел манап тур-гулады. Хоорайын кырыа болгаш ырак тайга-сынар-ын баштарын бүртөң ту-май-булат чоруту арлыг. Тываның азы-бүрү районы-

Шынап-ла, чаа негелделер булар кижиниң психология-мың бир кыш чартымып турарын бир чижээ бо эвес бе? Коммунизм Сафонов пар-тияны далаа-биле эртен чымын жокалары — Кунгай, Монгалби, Вумба, Диртай, оол оларын кодагларыга бижылгатып, оларга каш улаа барып, арга-сүмезин ка-лып, дузалажып келген. Да-дуганын көртүгүлери багай эвес болганында оң улуг база бары чугаажок, ону деми малчынар бачыр-кап турар. Хоочунуң дү-жүлүгүмдүн өөрөңн көп ту-рарлар улам көүдөң орам. Мырмыл чоокта чаа шамба-лыжылар чораш барган.

Бедик орден-хаалылар-ын эдилекчин, ат-суратгы малчы Иван Петрович Сафо-нов сөөлүг беш чылдарда ды-ка белиң (а кол-ла чүе — доктаамал, туруштуту көр-түлгөң болуп келген, а 1985 чылда чүе хойга ошап-тыр 132 хураганын, хойла-на 4,6 кг дүстү алган. Ол — база катан чемпион.

А. ДЕМБИРЕЛЬ.
Г. МАКАРОВТУН чуралап чурту.

Бөгүн—
Аэрофлот
х у н у

УЛАМ ХӨГЖҮҮР

Агаар транспорту эконо-мика бижылганын, боду-рукчу күштерин жөгүдө-ринге база чугула ужу-руула-дыр болуп. Тываның ави-аторлары сөөртүлгө ажал-дык организастарын эки-житкеш, он бирги беш чыл-да чамдык чедикшиңнерин чедип алган. Кол көрүгү-лөр талазы-биле беш чыл пла-ны октябрь айда күөстөт-тинген. Планаа ажыр 20 муң пассажирлерин, 37 тонна поч-таны, 114 тонна улус ажал-агымын чүктөртө сөөртү-ген. Эрткен беш чылдарда агаар өрүктарыга Л-410 марка-ның чаа самолёттары чоруп эгелзэн. ЯК-40 мар-каның чаа самолёду немешкен. Пассажирлер аргыштарыга, азы шапкычылар, ханды-рылга културалык экижи-дер сорулга-биле чамдык чаа дөңгөрүн тургускан. Билет-терин садырыга болгаш баш улуг чылдарыга таарымча-лыг «Сирена-2» система ажалды дүргөн болгаш шы-нарлыг чорударыга таарым-чалыг. Чаартылгаларын түнелкеле 1980 чыл-биле деңгээрге транспорт-биле пас-сажирлер даймыр талазы-би-ле өөлдө темпиз 116,7 хуу, тонна-километрин 122,5 хуу четкен. Авиацияны улус ажал-агымын ажаллаары калбарган.

Он ийги беш чылдың баштайгы чымында эгелеп эң бүтүрүчүлүг ажалла-рын коллектив хүлөөнп тур-вар. Бо чыл — онкай чыл. Улаас ажалыгтар партия-нын XXVII съездине күш-ажылчы белектерди уткуур сорулга-биле уткуштур план хүлээп алдыган. Февраль 25-ке чедир ийи айың планы күөстөттинер. Партияны съез-дин делегаттары сөө-гүр Красноярск баар рейс-кампап алдыгын материал-дар-биле ужура. Кызыл-Мама-лык, Тожу, Ак-Суг ужура са-молёттар база камналганың рейстерин кылдыр.

Чыл планын декабрь 30-де дооскаш, планга немей 0,8 миллион пассажир-километр-ин, 68 муң тонна-километрин эртер, муң кижини аргышты-рар, 45 тонна почта, чүктү сөөртүр. Бо улуг сорулгаларын ужуруг ажалды чыгыш чидирин эвезедип тургаш чедип алыры көрдүгөн. Ке-рөөлг ажаллаарынче алды бригаданы бо чымын шал-чидер, ийи салбыр шалың те-левирин күш-ажылга кир-жилгениң коэффициенти-ни барымдаалап төлөрине-кирер. Бир кижиге хамаа-рыштыр ажал шагының чи-дирин муруну чылдаа-дан 0,2 хуу кызырлар.

Сөөд мурунун чарымын калбартып, ону билдингир ор-ганизаастаанында аявар ай-кын планы — 27-ин хүтүлө, хуусаа бетинде күөстөттинген. Аэрофлот хүнүн экипайтар, салбырлар эки уткан. Күш-ажылчы марылдаанын муру-ну олурунда В. А. Ба-

стигневке баштаган МИ-8 вертолёттун экипажы чоруп турар. Командиринг депши-га беш чыл планын 1985 чылдың август, чылдың октябрь айда күөстөткен. Ол 196 тонна кылар-чаар чүдү-лериң камнар алган. Оң ха-роң Ленинни бөлбөй меда-лы, Моол Арат Республи-ның «Найрала» ордене ка-стап чорутур. Коммунизм күш-ажылдыг шалыччы өскелерге үлөгөрин көртүтү турар.

Экипайтарда командир-лер М. М. Амосовтун уду-рганы АН-2, В. С. Гривиниң ЯК-40 самолёттарын, М. Г. Булкиниң башкаарыг МИ-8 вертолёт экипажтары, арга-ныг ажалчыларын бор-меканык Н. М. Доуру-оол бол-гаш өскелер-лаа социалыг чарыкка база тилекчи бо-луп, профессионал байрала-ды төлөптүг күш-ажыл-биле утканнар.

Аэрофлот хүтүнде ажал-тарга байлак дүжүлүгүм да-мчымып турар хоочунна-рын демделгээр өөртүгүт. Оларга техниктиг контро-ль килдиниң улуг инженери В. К. Краков, акимулятор-чик П. И. Девлянов, диспет-чер А. И. Глебов, авиатехник В. В. Высадинский, Тыва-нын баштайгы ужурукчулар О. Х. Чимий-оол биле Х. Д. Хопуа, оон-даа өскелер ха-маарың. Дадыкчыларын дөңгөңгөң-биле ажал-дын участок бүртүгүн ор-ганизаастыг чоруту болгаш са-

гыла-чурумку бижылгаар аргалыг болуп турар бис. Эртен-техниктиг депши-гени бугурагга ажалла-рынче күш-ажылчы коллек-тивтеринг кичинедей ула-ганы. Эрткен чымын чарты-мын бөр алдан саналдарын кигирген. Авиация-техниктиг баалажың коллектив эки туңгаларын чедип алган. Баалажың инженер В. А. Успенский бие участок на-чалыгы В. И. Зыков баста кылар-чаар чүдүлүг хөжө-ө херекселди чогаткан. Оң түнөлүгү ийи кижини ажаллап хостар, үш муң латр чедир кылар-чаар чүдү камнап алыр арга турусту-ган. Савалың экономика экипайтын 22 муң рубль чедип турар. Саясар В. С. По-догов, токар А. Е. Хромов-ских олар үеңиң саналдар-ын кигирген. Чаарткылар шимчөөңкениң моон-лаа ийи калбартыр сорулгалыг бис.

Он ийги беш чылдың баштайгы чымын планыг оналдарын чедикшиңниг күөстөдүр дөң аябалдуу-га-ге коллектив улам күжө-ө кичиңкиниг ажаллаар. Кол улаанышкынының төлө-вилелине транспорт сайм-радынын оруттары айлт-кан. Республикага агаар транспорт база хөгжүдөнү алтыр.

В. СКОВРОДКО, авиаотрядтың началь-ниңг ораалчымы.

ЧЕР БИЛЕ ДЭЭРГЕ

Хамааты ужура чүдүлүг Красноярскиде эргелзиптиг Тывада авиаотрядтың олар-нын профессионал байрала-ны — Аэрофлот хүнүнүг бугу-рунда чедер берген бис. Ави-аторлар эртен беш чылдың планыг оналдарың коз көртүгүлөр аяны-биле 1985 чылдың октябрь айда-ла кү-өстөткөн болгаш он ийги беш чылды база бугуручүлүг ажал-биле эгелеп турар болдулар.

Авиатриадтың командир-иниң политиктиг айткылар талазы-биле ораалчымы В. С. Сквородко биле сүмелзешкен. АН-2 самолёттарын экипай-тарын ажалын сомуу-ган көр деп шийтериле-ди. Ол база чөптү. Улуг ЯК-40, Л-410 деп самолёт-тар-биле деңгээрге, АН-2 ба-дын шышкан көстүр-ла бол, Тываның агаар харылаа-мы амы хой чылдарын кургу-зунда багай эвес хандымып келген ак-көк дээринг «ажылчымы», ажалы улуг са-молёт болгай. Дадыг Тыва-ныг ырак-узак районна-ры-ге, чедер берге черлеринче рейстер кылдырыга АН-2 ды-ка-ла таарышкан калге. А оларын «муну» турар киж-лер-биле, оларын ажал-хе-роз-биле таныжаам.

Ол хуи агаар байдалы мы-дыг-ла эки эвес болганы-биле экипайтарын чамдык ужу-луп үнеринге чөпшө-рел манап тур-гулады. Хоорайын кырыа болгаш ырак тайга-сынар-ын баштарын бүртөң ту-май-булат чоруту арлыг. Тываның азы-бүрү районы-

рыиче экипайтар чоруту ужул үнүлүр-лаа турду. Эки-пайтарын командиринг И. Про-розов үеңиң хар чаз ажалын хире назылыг киж болду. Оон-биле элөөн чугаа-лашкан, АН-2-леринг ужу-дукчулары Тываның улус ажал-агымын бүтү талады хандырып, пассажирлер а-жылчы белек сөөртүр, почта чедирип, чүк сөөртүр ажалды кылдып турарын бил-ди алдымы. Экипайтар чаа беш чылдыг баштайгы ая-кын планыг оналдарың чедикшиңниг күөстөткө.

Эрткен чылдың түнелкеле-биле В. Толкунниң коман-дирлөөн экипажы чарыштыг тилекчин болган. Экипаж командир ужура чүдүлүг ула-нышын 1978 чылда дооскаш, манча ийги ужурукчу бо-луп ажаллап эгелзэн. 1981 чылдан эгелеп командир апарган. Ийги ужурукчу С. Подколзин анык, чаа үш чыл ужулуп чоруту. Олар ка-ды ажалла-ла ийи чыл че-де бергенер.

— Эрткен чымын кодуу-да аныкшиңниг ажаллаар кылдып чайдалдымыс. Току тайгазын мөөңгөңи берген сибириниң торту ховагаа деп хоралачы-биле демисел-ге ийи чайын киржип, а-рытта алыскаан арга-арыгч эм бугурулдер-биле чашты-рын келдиңиз. Ам ол хору-лакчы барык чиккен—деп, Василий Толкунни чугаала-ды.

Эргелелдин социалыг чарымын тилекчи болган дээш, бо экипайты ССР-ниң Улус ажал-агымын чедикшиңнеринг делегаты, эңине баар халас путевка-бы-

ла шаңнаан. Олар мыаар эртен чылдың декабрь айда чекеш келгениер.

Эске экипайтарда О. Ша-нов, В. Родионов болган В. Ма-хайлов, А. Чолюк оларын эки ажаллап турарын И. Про-розов чугаалады. ССКП-ын XXVII съездинде күш-ажылчы белек сөөртүр, экипай буртүз бир рейс-ти кылтып, ажаллап алган ажалын беш чылдың фондузуге шилчидерин хү-лөңгөн. 9 экипай ол рейс-терин камнап алганы ка-вар-чаар материалдар-биле кылдыр.

Самолёттарын ужурунга белектер, оларын техниктиг ажаллаар ботандырып тур-вар АН-2 самолёттарын участоунун оперативтиг элө-чө-биле база таныштымыс. Эгелчеге 8 киж бар, олар-нын бежи самолёттар мото-рларын, үжү радиодерлениг харылар. Эгелчегин брита-дия В. Шумов хамааты ужура чүтүге 18 чыл ажал-лаар.

В. КАРА-САЛДЫН фото-ар.

Сан

